

Bojana Štiha ni več

**BIL JE EDEN VOGELJNIH KAMNOV
DANAŠNJE PODOBE SLOVENSTVA**

»Sem človek, ki išče milost, in kakor bi dejal Ignazio Silone — komunist brez partije, socialist brez stranke in kristjan brez Cerkve. Vem, komajda koga lahko to moje samotarsko stališče pomiri in zadovolji. Zlasti sedaj, ko že dolgo časa ne živimo več le v času birokracije, tehnokracije ali politokracije. Naše stoletje je namreč doba egokracije, če si izposodimo opredelitev Clauda Leforta iz revije 'Socializem ali barbarstvo'. In ko opazujem naš planet na severu ali pa na jugu, na vzhodu ali pa zahodu, med razvitimi ali pa nerazvitimi deželami, povsod se je totalitarizem moči, oblasti, ideologij in denarja oprl na egokracijo, spričo katere je celo dvanajst grozovitih rimskih cesarjev, kakor nam jih je opisal Caius Suetonius Tranquillus, holj podobnih političnim komunalnim amaterjem kakor pa etatističnim samodržcem.«

Tako se glasi odlomek predavanja, ki ga je nedavno preminuli Bojan Štih imel leta 1982 v Ljubljani v okviru teološkega tečaja o aktualnih temah za študente in izobražence. Hkrati nam te besede služijo kot izhodišče za razmišljanje o tem, kdo je pravzaprav bil ta nenavadni slovenski kulturnik, partizanski bojevnik, publicist, pisatelj, mislec ter gledališki in filmski organizator. Razpet med dva usodna miselna pola, med katerima je potekala zlasti polpretekla slovenska doba, tj. socializem in krščanstvom, bi ga lahko primerjali z Edvardom Kochekom, s svojim odličnim poznavanjem evropske kulture, kar je znal izraziti v jezikovno in vsebinsko sijajnih esejih, pa ga moremo prištevati med tiste, ki so v naš čas pripeljali najboljše izročila estetskih izhodišč Izidorja Cankarja. Po svoji formalni izobrazbi zgodovinar, izšolan po vojni na ljubljanski univerzi, pa je bil trdno zakoreninjen v slovenskih tleh in je zlasti v zadnjem obdobju naš kulturni prostor obogatil z nekaterimi temeljnimi, skoraj programsko naravnanimi kulturnopolitičnimi razmišljanji.

V življenjepisu Bojana Štiha odseva vsa veličina in tragičnost slovenske preteklosti zlasti poslednjih petdesetih let, ki jo moramo poznati in razumeti, če naj bo tudi jutrišnji trenutek jasnejši. Odtod tudi Štihovo neprestano poudarjanje zgodovinskega spomina, saj je v svojih številnih javnih nastopih, najsibo na predavanjih, okroglih mizah ali v člankih in knjigah, znal pronicljivo potegniti rdečo nit pozitiv-

nadaljevanje na 3. strani ■

Slovenska skupnost zavrača vladno stališče o zaščiti

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti je po obširni in temeljiti razpravi na zadnji seji v Trstu odločno zavrnilo izredno omejevalne predloge italijanske vlade o globalnem zaščitnem zakonu za Slovence v Italiji, kot jih je pred enotno slovensko delegacijo obrazložil v nedeljo, 12. oktobra, v Vidmu podtajnik pri predsedstvu vlade posl. Amato. Slovenska skupnost tudi odklanja stališča Socialistične stranke Italije, ki so prišla na dan ob isti priložnosti, ker pomenijo odstopanje od dolgotrajne zahteve, ki jo soglasno postavlja vsa slovenska manjšina, po celoviti, vsestranski in pravični zakonski zaščiti, brez »postopnosti«, ki traja že več kot štiri desetletja.

Posl. Amato, ki je najtesnejši sodelavec ministrskega predsednika Craxija, je sicer na srečanju v Vidmu priznal, da je Italija v veliki zamudi, kar zadeva zagotavljanje manjšinskih pravic Slovincem. Dodal je tudi načelno pomembno stališče, da pri priznavanju narodnostnih pravic število pripadnikov manjšine ne sme igrati vloge, vendar je takoj dodal, da to velja načelno. V praksi, predvsem kar zadeva rabo jezika v javnih odnosih, pa je po njegovih besedah število objektivno zelo pomembno.

Slovenska skupnost ne sprejema Amatove izjave, da predstavlja manjšinska za-

ščita za Slovence zgolj notranjo italijansko obveznost, saj je Italija podpisnica jasnih dvostranskih in večstranskih mednarodnih pogodb. Še najmanj pa se lahko strinja s predlogom, naj bi se Slovenci zaenkrat zadovoljili z zakonom za zaščito kulturnega bogastva (šole, gledališče, kulturne dejavnosti), ostala vprašanja pa naj bi reševali postopoma, ko bo doseženo v vladi soglasje, ki ga zdaj ni. Tako naj bi se spustili tudi zneski (35 milijard lir), ki jih predvideva za potrebe slovenske manjšine triletni finančni načrt.

Deželno tajništvo Ssk poudarja, da pomenijo taki predlogi potiskanje Slovencev med zgolj jezikovne, kulturne manjšine. V nasprotju so s številnimi resolucijami na parlamentarni, deželni in krajevni ravni, s obljubami najvišjih državnih oblasti, s postopkom, ki se je začel tako v senatu kot v sami vladi, ko je Craxi naročil ministru Vizziniju, naj izdela vladni osnutek. Zamude tega ministra so torej sad širših odgovornosti, pri čemer ima očitno prvo besedo socialistični predsednik vlade.

Značilno je, da je zgolj »kulturni zakon« v mednarodnih dokumentih še najmanj utemeljen. Podprl naj bi ustanove, ki smo si jih v večini primerov sami izborili, ali pa so nam jih dali že zavezniki po

dalje na 2. strani ■

Srečanje manjšin na Gradiščanskem

Manjšine se morajo dosledno in premišljeno upirati asimilacijskim dejavnostim, nujno potreben pa je tudi poseg državnih in drugih oblasti z zaščitnimi ukrepi. To je osrednja misel sklepnega dokumenta, ki so ga v nedeljo sprejeli v kraju Obewart na Gradiščanskem ob koncu 11. srečanja narodnih manjšin iz sosednih dežel.

Osrednje vprašanje zasedanja je bilo namreč številčno upadanje manjšin in iskanje razlogov za ta pojav. Gostitelji so bili tokrat gradiščanski Madžari, prisotni pa so bili zastopniki manjšinskih organizacij iz Avstrije, Jugoslavije, Italije, Madžarske in Švice.

Iz naše dežele so bili v Oberwartu zastopnik Slovenske skupnosti prof. Emidij Susič in predstavnik Slovenskega raziskovalnega inštituta dr. Pavel Stranj in Salvatore Venosi.

Dr. Susič, ki je soavtor znane študije Tiha asimilacija, je v svojem referatu opo-

znil na najpomembnejše faktorje asimilacije, tako kar zadeva socializatorske elemente kot družbeni ali drugačni pritisk na pripadnike manjšinske skupnosti.

Iz Južne Tirolske v Italiji se je zasedanja udeležil dr. Hubert Frasnelli, deželni svetovalec Južnotirolske ljudske stranke v bocenskem pokrajinskem svetu ter hkrati deželni poslanec. Ta je ugotovil, da je nemško govoreča skupnost na Južnem Tirolskem v zadnjih desetletjih napredovala za 17 odstotkov. Gre torej za narodno manjšino, ki številčno ne nazaduje. Dr. Frasnelli je poudaril, da združevanje narodne manjšine v lastno politično organizacijo predstavlja najučinkovitejšo in najpomembnejšo oviro v asimilacijskem procesu. Primer Južne Tirolske jasno dokazuje, da je ta trditev povsem upravičena.

Prihodnje zasedanje bodo priredili Ladinici. Na dnevnem redu pa bo problematika družbenogospodarskih vidikov položaja narodnih manjšin.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 26. oktobra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.15 Mladinski oder: »Mali mož« Erich Kästner - Marjana Prepeluh; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Nediški zvon; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila; 14.10 Karst Brothers - glasbeni kabaret; 15.30 Športne novice; 17.30 Revija deželnih zborov; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 27. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Liki iz naše preteklosti: dr. Andrej Pavlica; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Cecilijanica 1985: mladinski mešani zbor »Ojsternik« iz Ukev, moški zbor »Fantje treh vasi« iz Bilj, Orehovelj in Mirna ter mešani zbor »Rupa-Peč«; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: Lahkih nog naokrog; 14.30 Mladinski pas; 16.00 Zbornik: Osebnost 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Simfonični orkester RTV Ljubljana vodi Anton Nanut, pianist François Joël Thiollier; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 28. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Čas in prostor: Povejmo v živo! 15.00 Mladi mladim; 16.00 Zbornik: Razmišljanja o vsakdanjih stvarih; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Simfonični orkester RTV Ljubljana, vodi Anton Nanut; pianist François Joël Thiollier; 18.00 Natalia Ginzburg: »Lasalja«, monolog; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 29. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Raziskovanje in gibalne dejavnosti; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Ekumenski zbor iz Trsta; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Gospodarska problematika; 14.40 Mladinski pas; 16.00 Od Milj do Devina; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glaba: altistka Marta Valetič in pianistka Anna Luci Santivale v našem studiu; 18.00 Kulturni in družbeni odmevi; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 30. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: Odgovori v barvah; 14.30 Mladinski pas; 16.00 Na goriškem valu; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba: letošnje 25. mednarodno zborovsko tekmovanje »Cesare Augusto Seghizzi« v Gorici; 18.00 Cetrkova srečanja; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 31. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Zveza cerkvenih pevskih zborov v Kulturnem domu v Trstu: Tržaški mešani zbor, ženski cerkveni zbor Boljunec in mešani cerkveni zbor iz Šklednja; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Naš jezik - Ne prezrimo!; 15.00 Iz filmskega sveta; 16.00 Osebnost; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba: Glasbena kronika s Hrvaškega; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 1. novembra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.00 Mladinski oder: »Vanček in tatkovni šulni«, radijska igra (Joško Lukeš); 10.30 Avgust Ipavec: Sv. Frančišek, vir ljubezni, oratorij za soliste, zbor in orkester. Izvedbo vodi avtor; 11.40 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h: Ta rozajanski glas; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Poti do branja; 14.40 Drugi program; 17.00 Pianistka Klavdija Sedmak s šole Glasbene matice v Trstu; 18.00 Dramska vetrovnica: Romani v nadaljevanjih: Alojz Rebula: »Senčni ples«; 19.00 Radijski dnevnik.

Slovenska skupnost zavrača...

■ nadaljevanje s 1. strani

zadnji vojni. Vlada pa se noče lotiti temeljnih pravic jezika v javnosti, o čemer imata Memorandum in Osimo točna določila, družbeno-gospodarskih in drugih življenjskih interesov manjšine.

Končno Ssk obžaluje, da na sestanku v Vidmu ni sploh bilo časa, da bi slovenski zastopniki odgovorili na podtajnikova izvajanja. Posl. Amato je bil poleg tega v družbi deželnega tajnika PSI Trombette in poslanca iz naše dežele De Carlija. Slednji je v imenu PSI še povedal, da je njegova

stranka pripravljena sprejeti zaščitni predlog, ki ga je tudi sam podpisal, v smislu Amatovih besed. Izjavil je še, da stranka nasprotuje predlogu, da bi s posebnim zakonom rešil vsaj finančno krizo, ki grozi še letos zapreti Slovensko stalno gledališče, saj moramo po njegovih besedah Slovenci sprejeti zamisel o zaščiti kulture, brez stalnega postavljanja posameznih zahtev.

Slovenska skupnost bo predstavila ta svoja stališča pri vseh političnih pobudah, ki jih misli izpeljati za doseg pravičnega globalnega zaščitnega zakona.

Glede krize Slovenskega stalnega gledališča je tajništvo izreklo vso podporo prizadevanjem za njeno premostitev. Močno je obžalovalo metodo preglasovanja in zapostavljanja nekaterih komponent v vodstvenih organih ustanove, ki je in mora biti skupna vsem Slovencem v Italiji.

V nadaljevanju se je tajništvo posvetilo pozornost še Kraški gorski skupnosti, obisku koroških občinskih svetovalcev v deželi, nekaterim mednarodnim seminarjem in organizacijskim vprašanjem.

—o—

Predsednik vlade Craxi je bil na dvo-dnevem obisku v Alžiriji, kjer se je s tamkajšnjimi predstavniki pogovarjal predvsem o odnosih med Italijo in Alžirijo ter o aktualnih mednarodnih vprašanjih.

Pri atentatu v Atenah je izgubil življenje visok predstavnik Organizacije za osvoboditev Palestine. Palestinci pravijo, da je za atentat odgovorna izraelska tajna služba.

Umrl je Ivan Mrak

Tudi pri nas je v ponedeljek, 20. t.m., žalostno odjeknila vest o novi vrzeli v vrstah slovenskih kulturnih delavcev in ustvarjalcev. V Ljubljani je namreč v nedeljo, 19. t.m., umrl pisatelj in dramatik Ivan Mrak. Meseca aprila je praznoval 80-letnico. Slovensko stalno gledališče je pred leti uprizarjalo njegovo tragedijo *Proces*, ki obravnava Kristusov pasijon. Veliko Mrakovih del pa je v preteklih letih posredoval poslušalcem tudi tržaški radio.

Mrak je bil do konca zelo ustvarjalen. Napisal je okoli 40 dram, ki pa so ostale večinoma nenatisnjene in neuprizorjene. Šele zadnje desetletje je doživel več knjižnih izdaj in nekaj izzvedb. Njegova značilnost so bile tako imenovane himnične tragedije o velikih zgodovinskih ali umetniških osebnostih. Svojčas je imel svojo igralško šolo, rad pa je tudi sam nastopal.

40 let ekonomske fakultete v Ljubljani

V Ljubljani so te dni slovesno proslavili 40-letnico ustanovitve ekonomske fakultete. V teh letih se je na fakulteti izšlo veliko gospodarstvenikov in znanstvenikov. Ljubljansko »Delo« piše, da ekonomska fakulteta v Ljubljani ni vase zaprta visokošolska in raziskovalna ustanova, a da je za njen razvoj značilno, da se je učinkovito povezovala z gospodarskimi organizacijami in z njimi skupaj iskala razvojne poti, ki jih terjajo sodobni ekonomski procesi.

V svojem uvodnem govoru je dekan fakultete dr. Marjan Senjur dejal, da se na fakulteti še vedno čutijo soodgovorne za razvoj ekonomske znanosti v Sloveniji. V 40 letih je na fakulteti diplomiralo 4.400 študentov, magistriralo jih je 260 in doktoriralo 61. Slavnostni govornik na proslavi je bil predsednik predsedstva Socialistične republike Slovenije France Popit. Ob tej priložnosti so podelili priznanja petim slovenskim delovnim organizacijam za dolgotrajno sodelovanje s fakulteto.

TUDI KPI ODKLANJA...

Glavni tajnik italijanske komunistične partije Alessandro Natta je v torek, 21. t.m., vodil v Rimu sejo, na kateri sta deželni tajnik KPI v Furlaniji - Julijski krajini Viezzi in predsednik slovenske komisije v okviru KPI v Trstu Budin poročala o prizadevanjih slovenske narodne manjšine v Italiji za doseg globalne zaščite. V tej zvezi sta omenila najnovejše dogajanje, predvsem skrajno omejevalno stališče, ki ga zavzema rimska vlada do zaščite temeljnih pravic Slovencev v Italiji. Po daljši razpravi so prisotni prišli do zaključka, da je treba zavrniti že omenjeno stališče osrednje vlade, kajti zgolj zaščita

kulture manjšine ni v skladu z določili republiške ustave in z mednarodnimi obveznostmi italijanske države. KPI bo naredila vse, kar je v njeni moči, da bi se čimprej nadaljeval v parlamentu postopek za odobritev zakonskih predlogov, ki so jih bili že zdavnaj predložili parlamentu predstavniki političnih strank. Na sestanku so tudi proučili možnost, da bi se rešila huda finančna stiska, v katero je zašlo Slovensko stalno gledališče v Trstu. Poleg tajnika Natta so se sestanka udeležili komunistični parlamentarci iz Furlanije - Julijske krajine ter voditelja obeh komunističnih parlamentarnih skupin.

Bojana Štiha ni več

■ nadaljevanje s 1. strani

nih prizadevanj in iskanj največjih slovenskih duhov različnih idejnih ali političnih prepričanj, ki imajo vrednost in aktualnost tudi v današnjem trenutku. Čeprav po svoji vsestranski humanistični izobrazbi pravi kozmopolit, pa se je trdno zavedal, da so vsa tvorna kulturnopolitična iskanja in odločitve Slovencev v preteklosti, in tako naj bi bilo tudi danes, izhajale iz domače dejanskosti, zato je bil prepričan, da imajo koristi in potrebe nacionalnega subjekta prednost pred vsakršnim univerzalizmom, pa naj prihaja s posvetne ali cerkvene strani. Ni pa zaradi tega krščanstva odklanjal, saj mu je priznaval pomembno tvorno vlogo pri nastanku slovenske identitete, bil pa je prepričan tudi v potrebo po demokratizaciji socialističnih dežel. Skratka, jasnost v pristojnostih vsakega posamičnega naroda glede urejanja temeljnih vprašanj družbenega, kulturnega in gospodarskega življenja je pogoj sožitja med njimi, zato bi bila Štihova razsodna beseda tudi v bodoče, glede na sedanjost zapletenost odnosov v skupnosti jugoslovanskih narodov, še kako potrebna in dragocena.

Zvest svoji temeljni duhovni drži neodvisnega razumnika, je Bojan Štih že med svojo hudo boleznijo vse uredil tako, da je njegovo poslednje slovo potekalo skromno in krogu najbližjih, v nekoliko odmaknjenem vaškem okolju notranjskih Blokov, kjer je zadnje čase v najeti sobici v nekdanji mežnariji preživel svoj prosti čas. Tudi ni želel nikakršnih poslovnih govorov, obširnih nekrologov, komemoracij in osmrtnic, zato bodi dovolj. Naj zaključimo le, da smo te vrstice zapisali v spomin človeku, ki ga lahko smatramo za enega od vogelnih kamnov današnje podobe slovenstva, prav tako pa tudi za odločnega zagovornika skupnega slovenskega kulturnega prostora.

M.V.

—o—

Na afriški celini je globoko odjeknila vest, da je pri letalski nesreči izgubil življenje predsednik Mozambika Samor Machel. Vračal se je s posveta neuvrščenih držav z letalom, ki ga je upravljal sovjetski pilot. Poleg predsednika Machela je izgubilo življenje nadaljnjih 24 ljudi.

Jugoslovanska škofovska konferenca zasedla v Sloveniji

Kot poroča zadnja številka verskega tednika Družina, ki izhaja v Ljubljani, so 9. oktobra zborovali v samostanu v Stični jugoslovanski škofje, ki so imeli redno jezensko zasedanje. Med zasedanjem jugoslovanske škofovske konference so se mudili v Stični tudi apostolski pronuncij v Jugoslaviji, nadškof Gabriel Montalvo in dva tuja opazovalca: škof Štefan Laszlo je zastopal avstrijsko škofovsko konferenco, škof Lorenzo Bellomi iz Trsta pa italijansko. Zasedanje je vodil predsednik jugoslovanske škofovske konference, zagrebški nadškof, kardinal Franjo Kuharič. Med skupno mašno daritvijo je pozdravil pronuncija Montalva, ki je bil tokrat prvič v Sloveniji. V slovenščini je pronunciju predstavil katoliško Cerkev v Jugoslaviji in razmere, v katerih živi in deluje. Poudaril je različnost narodov in narodnosti, kultur, zgodovine in verske pripadnosti. To pa nas ne ovira, je dejal kardinal Kuharič, da ne bi kot pastirji Cerkev, v razmerah, v katerih živimo, izpričevali iskreno in čvrsto edinost.

Med mašo je govoril nadškof in ljubljanski metropolit Suštar, ki je izrazil veselje, da so se prvič vsi jugoslovanski škof-

je sestali v Sloveniji in v imenu Cerkev na Slovenskem pozdravil pronuncija Montalva. Msgr. Suštar je močno poudaril potrebo edinosti v različnosti. Malo je škofovskih konferenc na svetu, kjer je toliko različnosti, toda prav zato priznavamo in spoštujemo, je še dejal doktor Suštar, drugačnost, saj pomeni izraz bogastva.

Med bivanjem v Sloveniji je apostolski pronuncij Montalvo opravil tudi protokolarnе obiske pri predstavnikih slovenskega političnega življenja. Pogovarjal se je s članom predsedstva Slovenije Stanovnikom, s predsednikom skupščine Potrčem, s podpredsednikom slovenske vlade Bohoričem in z drugimi slovenskimi političnimi predstavniki.

—o—

TOGO IN FRANCIJA

V Togu v Afriki je obnovljen mir. Zaradi tega je Francija sklenila, da odpokliče padalce in letala, katere je bila poslala v deželo.

Francozi so prispeli v Togo na prošnjo tamkajšnje vlade na podlagi obrambne pogodbe med obema deželama iz leta 1963. V Togu je bila namreč nevarnost državnega udara.

Šola - kraj razvedrila in sproščenosti

Začelo se je novo šolsko leto; na tisoče otrok je ponovno napolnilo učilnice. Po ulicah, na avtobusih vidimo skupine otrok s težkimi torbami na ramenih, kako hitijo v šolo. Za mnoge se začnejo velike skrbi; strah pred šolo mnogim povzroča bolečine v trebuhu, glavobole in odpor do šole. Zakaj? Kaj je vzrok tega strahu?

Otroci so postali predvsem subjekti, ki jim šola povzroča travme, neprespane noči in prevelike psihofizične obremenitve. To spodbuja pri njih agresivnost, egoizem in strah pred učitelji. Otrok rabi svobodo, gibanje in igro. Šola vsega tega malo nudi, obratno mu vsiljuje resnice, vrednote in norme. Otrok se uči, piše naloge, ker se boji »cveka«, slabe ocene. To pomeni, da so vzgibi za učenje le zunanje pomena. Torej gre za to, da si pridobi znanje

le zaradi dobre ocene, ker bo drugače kaznovan, od staršev ne bo dobil kolesa ali kakega drugega darila ali nagrade. Znanje na šolah že nekaj let ni več vrednota. Učenci so za svojo vrednoto izbrali hinavščino.

Novi učni načrti za osnovno šolo, ki bodo postali veljavni s prihodnjim šolskim letom, bodo še pospešili otrokovo šolsko preobremenjenost, saj zahtevajo več od učenca in uvajajo še en tuj jezik v šolo ter računalnike, ki so le avtomatizacija učnevega dela.

V Osijeku na Hrvaškem so na neki 8-letki uvedli pouk brez domačih nalog in brez šolskih torbic. V razredih pouk ne poteka več klasično po učnih urah in učnih predmetih. Pouk se začne s pogovorom in dogovorom o vsebini in načinih dela. Učenci se po uvodnem pogovoru o vsebini dela odločijo za posamezne predmete in tudi za vrstni red se odločajo sami. Vse opraviš v šoli, tako da ni treba doma pisati nalog in da ima otrok dovolj časa za prosto gibanje in za igro. Naj ob začetku novega šolskega leta zaželimo otrokom več igre in več sproščenosti v šoli. Šola naj postane kraj razvedrila in sproščenosti.

Marko Paulin

—o—

Nadaljuje se diplomatska vojna med Združenimi državami in Sovjetsko zvezo. Washingtonska vlada je sporočila, da mora do 1. novembra zapustiti ozemlje Združenih držav 55 sovjetskih funkcionarjev, zaposlenih na veleposlaništvu v Washingtonu in na konzulatu v San Franciscu.

Reforma višje srednje šole v Italiji

Italijanska višja srednja šola naj bi v doglednem času doživela precejšnje spremembe. To obeta napoved, da bo vsedržavni svet Ministrstva za šolstvo v naslednjih dneh analiziral predloge novih učnih načrtov za prva dva razreda višjih srednjih šol. Osnovno načelo, ki so ga upoštevali pri sestavljanju tega načrta, temelji na potrebi, da bi šola nudila dijakom osnovne vzgibe za osebno rast. Poudarek pa je na sodobnih problemih in potrebah. Glede italijanske ne bi smelo biti bistvenih sprememb, nekoliko večjo skrb naj bi posvečali pisni besedi in izražanju, precejšnje spremembe se napovedujejo pri pouku zgodovine, velik poudarek naj bi odslej bil tudi na

pouku tujega jezika, ki naj bi vsaj toliko pripravil dijake, da bi obvladali osnovne pogovorne potrebe in bili sposobni razumeti tudi daljši tekst v tujem jeziku. Poglobljeni naj bi bili učni načrti, ki obravnavajo pravna in gospodarska vprašanja in državljansko vzgojo. Glede matematike naj bi učni načrt bil dvojen. Enega bi namenili tistim šolam, ki zahtevajo precejšnjo matematično znanje, drugi pa naj bi bil bolj splošen, vsekakor pa naj bi matematika upoštevala vzgojo k logičnemu in strogo znanstvenemu reševanju problemov, upoštevana pa bo verjetno tudi potreba po vsaj osnovnem znanju informatike.

Umrl je dr. Vladimir Turina

V ponedeljek, 20. t.m., je po daljši bolezni umrl v tržaški bolnišnici ugledni tržaški Slovenec dr. Vladimir Turina. Pokojnik je bil od leta 1954 do upokojitve leta 1975 ravnatelj Slovenskega trgovskega zavoda Žiga Zois v Trstu, se pravi tiste višje slovenske srednje šole, iz katere je izšlo zdaleč največje število slovenskih dijakov s Tržaškega in od drugod v zamejstvu.

Dr. Turina je bil znan kot odličen pedagog, strokovnjak v svoji stroki ter prijatelj mladine. Po drugi svetovni vojni je leta 1962 bil med ustanovitelji Slovenskega kluba v Trstu in po smrti dr. Hlavatyja njegov dolgoletni predsednik. Do svoje smrti je bil predsednik odbora začasno upravo Kulturnega doma v Trstu. To funkcijo je prevzel po smrti dr. Tončiča. Bil je v odborih še drugih pomembnih slovenskih organizacij in ustanov, v katerih je rad zastavljal sile svojega bistrega uma in plemenitega srca.

Vladimir Turina se je rodil leta 1908 v Tržiču. Med prvo svetovno vojno je obiskoval Ciril-Metodovo šolo v Kopru, maturiral leta 1928, promoviral pa je na fakulteti za gospodarstvo in trgovinske vede v Trstu. V mladih letih je bil med voditelji takratnega mladinskega protifašističnega gibanja in je skupaj z Romanom Pahorjem ustanovil srednješolsko društvo Nicolò Tommaseo. Nekaj časa je bil interniran na Ponzi in v Kalabriji. Zatem je živel v Beogradu.

Po osvoboditvi se je vrnil v Trst in kmalu postal eden vodilnih slovenskih ljudi na obnovljenih slovenskih šolah. Leta 1974 je na konferenci o manjšinah v Trstu pripravil skupno z dr. Cupinom poglobljeno študijo o gospodarskem življenju Slovencev v Italiji. Pokojni dr. Turina je tudi veliko sodeloval v našem periodičnem tisku. Z njegovo smrtjo lega v grob markantna osebnost iz naših slovenskih zamejskih vrst.

S seje občinskega sveta v Nabrežini

Na zadnji seji občinskega sveta devinsko-nabrežinske občine je bil opravljen važen korak za dokončno ureditev okolja ob izlivu Timave. Odobren je bil načrt, ki predvideva tako turistično valorizacijo kot valorizacijo okolja ob izlivu Timave. Načrt arhitekta Bernija s konzulenco naravoslovca Saulija, ki je bil izdelan po nalogu tržaške Avtonomne turistične in letoviščarske ustanove, predvideva uporabo ozemlja tako za prosti čas in »kulturni« turizem kot za turizem zgodovinskega značaja ter za naravoslovne raziskave.

V uvodu v razpravo je župan Brezigar podčrtal, da gre za prvi načrt, ki je bil postavljen na pozornost občinskega sveta, odkar je bila odobrena varianta splošnega regulacijskega načrta. Povedal je še, da je novo ustanovljeno ministrstvo za okolje posebno zainteresirano za to cono. Sanacija Timave je treba obravnavati tudi na mednarodni ravni in občini so znani sanacijski posegi v Ilirski Bistrici za odpravo onesnaženja, ki ga povzročajo mestne tovarne.

Odbornica za urbanistiko, Rita Contento je podčrtala, da je cona po splošnem regulacijskem načrtu namenjena parku. Obenem je poudarila namen, da se bo hitreje postopalo za odobritev vsega, kar predvidevajo urbanistični predpisi. Načrt, ki je bil odobren v petek, je le prvi korak na poti dokončne ureditve te cone. Odbornica se je zahvalila Avtonomni turistični in letoviščarski ustanovi, ki je poskrbela za prve korake v tej smeri in se sklicevala tudi na druge možne upravne solucije, med katerimi spada aplikacija deželnega zakona št. 39 o mestnih parkih, ker je aplikacija zakona št. 11 o naravnih parkih negotova.

Odbornik za okolje, Igor Tuta, je analiziral problem iz naravoslovnega vidika in podčrtal zanimanje naravoslovcev za ta posebni kraški pojav in zgodovinsko vrednost kraja, ki hrani arheološke in zgodovinske ostanke vse od prazgodovine do današnjih dni. Odbornik Tuta je dodal, da ne bo o-

pravljena nobena sprememba okolja, temveč bo strogo spoštovano, kar obstaja, istočasno pa bo poskrbljeno za lažji dostop.

Po kratki diskusiji, v katero sta posegla pripadnika komunistične partije Marino Vocci in Ivan Širca, ki sta trdila, da je predlagan načrt le dvojnik prejšnjih načrtov, ki jih je pred leti predstavila neka zadruga in naznanili nasprotno glasovanje, je bil načrt odobren z večino glasov, medtem ko je bil predlog za prošnjo za prispevek kot po zakonu o mestnih parkih soglasno odobren.

Med sejo občinskega sveta je prišlo tudi do nekaterih sprememb. Svetovalca

VEČER V DSI V TRSTU

V Društvu slovenskih izobražencev bo v ponedeljek, 27. oktobra, predstavitev knjige **Krščanstvo v Ogleju in na vzhodnem vplivnem območju oglejske cerkve od začetkov do nastopa verske svobode**, ki je izšla pred kratkim v zbirki ACTA ECCLESIASTICA SLOVENIAE Instituta za zgodovino Cerkve na Slovenskem. Delo bosta predstavila predstojnik Instituta dr. Dolinar in avtor knjige dr. Rajko Bratož.

Začetek ob 20.30.

Gianpaolo Sardagno, ki je dal ostavko, je nadomestila Annamaria Finocchiaro Depangher, prva na listi neizvoljenih. Prebrano je bilo tudi pismo pokrajinskega tajništva social-demokratske stranke, ki javlja, da svetovalec Giannattilio Certo ne pripada več omenjeni stranki. Svetovalec Certo je potrdil svojo prisotnost v občinskem svetu kot neodvisna enota.

—o—

NOVI JUGOSLOVANSKI GENERALNI KONZUL V TRSTU

Prejšnji teden je nastopil svojo službo v Trstu novi generalni konzul Socialistične federativne republike Jugoslavije Livij Jakomin. Novi generalni konzul je star 46 let in se je rodil v Pradah pri Kopru. Srednjo pomorsko šolo je obiskoval v Piranu, diplomiral pa je na Vojni pomorski akademiji v Splitu. Najprej je bil pomorski oficir, nato pa profesor na pomorski srednji šoli v Piranu. Pred štirimi leti je bil izvoljen za predsednika skupščine obalnih občin in za predsednika komisije za narodnosti pri jugoslovanski zvezni skupščini.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU

IVAN CANKAR

ZA NARODOV BLAGOR

Režija: Dušan Jovanovič

V soboto, 25. oktobra, ob 20.30 ABONMA RED F - druga sobota po premieri

V nedeljo, 26. oktobra, ob 16.00 ABONMA RED G - druga nedelja po premieri

V četrtek, 30. oktobra, ob 16.00 ABONMA RED I - mladinski

V četrtek, 30. oktobra, ob 20.30 - ABONMA RED E - mladinski v četrtek

Nadaljuje se prodaja abonmajev.

V gorah je umrl Zlatko Jelinčič

Slovensko zamejsko javnost je v ponedeljek, 20. t.m., pretresla vest, da je v koroških gorah dan prej umrl profesor Zlatko Jelinčič. Smrtno se je ponesrečil ob sestopu z gore Reisskofl, na katero se je povzpел, kljub deževnemu vremenu. Verjetno je prav dejstvo, da so bila tla mokra, krivo, da je Zlatko izgubil ravnotežje in padel. Med padcem je verjetno zadel z glavo ob kak kamen, tako da je bil že mrtev, ko je obležal nekaj desetih metrov pod stezo.

Izgubili smo tako mladega, 34-letnega profesorja kemije na slovenskem strokovnem zavodu Jožef Stefan v Trstu, planinca, šahista in sploh vsestranskega aktivnega člana naše slovenske zamejske skupnosti. V teh zadnjih mesecih je pripravljaval svojo drugo diplomsko nalogo iz farmaceutske kemije in tehnologije, ki bi mu omogočila ureditev svoje profesorske služ-

be, česar ni mogel uresničiti s svojim doktoratom iz farmacije.

Zlatko Jelinčiča je namreč odlikovala velika ljubezen do profesorskega poklica, izjemna resnost in natančnost pri vseh poslih, ki jih je opravljal, obenem pa tudi veliko navdušenje za življenje, za svet, ki ga je obdajal. Še posebej je ljubil gore in naravo, tako da je vsak prosti čas izkoristil za izlete in gorske ture. Tako se je tudi tokrat odločil, da gre s prijateljicama na Reisskofl, eno tistih gor, ki je vključena v planinsko Pot prijateljstva in povezuje nekaj lepih vrhov v Avstriji, Italiji in Sloveniji, a ga je doletela smrt.

V tem žalostnem trenutku, ko se poslavljamo od mladega in razdajajočega se fanta, se zavedamo, da je to huda izguba za nas vse, za vso zamejsko skupnost. Tudi zato izrekamo bratu Dušku in ostalim sorodnikom naše globoko občuteno sožalje.

SLOVENSKA KULTURA IN UMETNOST NA PRIMORSKEM

V mali dvorani bivšega centralnega semenišča v Gorici se nadaljuje niz predavanj o slovenski kulturi in umetnosti na Primorskem, ki jih prireja Inštitut za socialno in versko zgodovino. V petek, 17. t. m., sta nastopila ravnatelj Goriškega muzeja v Novi Gorici, zgodovinar Branko Marušič, in Borut Uršič s Slovenske akademije v Ljubljani. Prvi je govoril o slovenski kulturi v 18. stoletju na Primorskem, zlasti na Goriškem, drugi pa je tudi s pomočjo diapozitivov prikazal razvoj sakralne umetnosti v 16., 17. in 18. stoletju na Primorskem.

Omeniti je treba, da je bila tudi tokrat dvorana polno zasedena, kar pomeni, da je pobuda Inštituta za socialno in versko zgodovino v Gorici naletela na širok odziv tako pri italijanski kot slovenski javnosti. V petek, 24. t. m., bosta na sporedu zadnji dve predavanji. Nastopila bosta profesorica Lojzka Bratuž z videmske univerze in ravnatelj Slovenskega klasičnega liceja v Gorici, prof. Milko Renner.

LETOŠNJA KNJIŽNA ZBIRKA GORIŠKE MOHORJEVE DRUŽBE

Bliža se čas, ko naše tradicionalne knjižne založbe začenejo s ponudbo kalendarjev in vsakoletnih knjižnih zbirk, ki jih spremljajo. Iz tiskarne prihajajo tudi knjige Goriške Mohorjeve družbe, ki obetajo veliko zanimivega branja. Ob vsakoletnem Kalendarju, ki bo tudi letos zanimivo zasnovan, saj se obeta nekaj zanimivih zgodovinskih, spominskih in informativnih člankov, bo, kot je tradicija, izšlo še troje knjig.

Mladi slovenski zgodovinar, prof. Tomaž Simčič je za letošnjo zbirko bistveno predelal svojo doktorsko dizertacijo o msgr. Jakobu Ukmarju. Obeta se nam tako dragocena in zanimivo pisana zgodovinska knjiga, ki je po eni strani življenjepis msgr. Jakoba Ukmarja, po drugi strani pa tudi analiza skoraj stoletne zgodovine na Tržaškem in v širšem prostoru, saj je bil Ukmar osebnost, ki je vplivala na širok krog ljudi. Knjiga je strogo znanstveno zasnovana, opremljena s številnimi opombami in prilogami ter gotovo pomeni enega pomembnejših del slovenskega monografskega zgodovinopisja.

Kot literarno delo ponuja letošnja zbirka goriških mohorjev roman Štefe Strojnikove »Jastreb kroži«. Gre za delo, ki osvetljuje tržaško družbo na začetku tega stoletja in je že zaradi tega zanimiv, skoraj bi rekli aktualen roman, saj so problemi, ki jih skuša predstaviti v marsičem slični današnjim. Uvodno študijo v delo je napisala prof. Ester Sferco.

Kot zadnja knjiga letošnje zbirke pa bo izšel 12. zvezek Primorskega slovenskega biografskega leksikona. Vsebovala bo gesla do črk »Re«. S tem v zvezi naj povemo, da je GMD poskrbela za ponatis prvih dveh zvezkov Leksikona, ki sta pošla že pred leti, tako da lahko zainteresiranci dopolnijo knjigo z manjkajočimi zvezki.

**Beri - širi - podpiraj
"NOVI LIST"**

SDGZ proslavlja 40-letnico

Slovensko deželno gospodarsko združenje proslavlja 40-letnico svojega obstoja. Osrednja svečanost bo v nedeljo, 26. t. m., v tržaškem Kulturnem domu. Pomembna spominska proslava pa je bila tudi v soboto, 18. t. m. v Gorici. V tamkajšnjem Kulturnem domu so priredili fotografsko razstavo o delu slovenskih gospodarskih operaterjev. Na proslavi sta nastopila zbora Mirko Filej iz Gorice in Oton Župančič iz Štandreža. Slavnostna govornika pa sta bila predsednik in podpredsednik Slovenskega deželnega gospodarskega združenja Vito Svetina in Anton Nanut, medtem ko je Odo Kalan predstavil publikacijo, ki so jo izdali za to priložnost.

V okviru proslav za 40-letnico obstoja je SDGZ priredilo pri Trgovinski zbornici v Trstu srečanje in debato o temi: Gospodarski odnosi med Evropsko gospodarsko skupnostjo ter Jugoslavijo in državami Vzhodne Evrope s posebnim ozirom na vlogo Furlanije-Julijske krajine.

Zborovalce in predavatelje je v začetku pozdravil predstavnik Združenja Marino Košuta. Sledila so predavanja evropskega poslanca Rossettija, direktorja Zavoda IS DEE Favaretta ter direktorja italijanskega zunanjetrgovinskega urada v Zagrebu Tabaia. Nato je bilo še nekaj posegov znanih osebnosti in končno je bila debata, ki je bila poglobljena ter so vanjo posegli številni zborovalci od operaterjev do časnikarjev.

EGS - SEV - Jugoslavija

Poslanec Rossetti je obširno predaval o novih odnosih med Evropsko gospodarsko skupnostjo in sovjetskim gospodarskim taborom ali SEV. Izrekel je mnenje, da utegne še letos priti po dolgoletnih pogajanjih do uradnega medsebojnega priznanja med obema skupnostima. Napredek v tem smislu so omogočili helsinški sporazumi

med Vzhodom in Zahodom za varnost in sodelovanje v Evropi.

V zvezi z Jugoslavijo je Rossetti spomnil, da so zdaj pogajanja za podpis novega gospodarskega protokola med Evropsko gospodarsko skupnostjo in Beogradom. Stari protokol, katerega so podpisali po Titovi smrti, je zapadel lani. Jugoslavija ima velik trgovinski primanjkljaj pri državah Skupnosti ter želi z novim protokolom večje finančne podpore za odplačilo dolgov, ki znašajo okrog 20 milijard dolarjev, nadalje več tujih naložb v mešane družbe »joint ventures« ter večje sodelovanje zlasti v tehnologiji in turizmu.

Tudi Favaretto je govoril o dolgovih in sicer ne samo jugoslovanskih, marveč celotnega sovjetskega tabora. Zadolžitev je posledica manjše konkurenčnosti gospodarstev vzhodnih držav, ki potrebujejo moderno zahodno tehnologijo, katero morajo seveda uvažati. Za ta namen vzhodne države tudi želijo povečanje gospodarske kooperacije, glede katere sta sklenili dosti pogodb zlasti Zahodna Nemčija in Avstrija.

Tabai je obravnaval italijansko-jugoslovanske gospodarske odnose ter notranji jugoslovanski gospodarski položaj, za katerega so zdaj značilni inflacija, šibkost dinarja ter padeč zanimanja za izvoz. Nestabilnost jugoslovanskega tržišča po njegovem tudi ovira tuje naložbe. Bolj malo je bilo govora na zasedanju o obmejnih avtonomnih računih, ki so važni tako za Trst in Gorico kot za jugoslovansko obmejno področje.

Za svojo 40-letnico je Slovensko deželno gospodarsko združenje izdalo posebno knjigo o svojem delovanju. Te dni načrtujejo ustanovitev sekcije Združenja v Benečiji, danes (četrek, 23. t. m.), pa je na sporedu tiskovna konferenca v Časnikarskem krožku v Trstu.

Obisk koroških občinskih svetovalcev v naši deželi

V okviru Koroških dni na Primorskem sta se Klub slovenskih občinskih odbornikov, ki povezuje občinske svetovalce, izvoljene na samostojnih listah v 21 občinah na Koroškem, in Slovenska skupnost dogovorila za srečanje izvoljenih predstavnikov obeh organizacij. Tako je prišlo v preteklem tednu do prvega, pomembnega srečanja, ki je omogočilo medsebojno spoznavanje, predvsem pa razpravo o upravnih vprašanjih, o načelu samostojnega političnega nastopanja, o narodnoobrambnem delu.

Med gosti je bil tudi kandidat Koroške enotne liste na koalicijski listi »zelenih« za novembrske predčasne parlamentarne volitve Karel Smolle. Na podlagi dosedanjih podatkov ima resnično možnost, da pride v parlament kot predstavnik narodnih manjšin v Avstriji in prvi Slovenec po časih stare Avstrije. Med številnimi sestanki na Goriškem in Tržaškem je obrazil, kaj je nagnilo KEL k tej koaliciji.

Gre za poskus, da se slovensko vprašanje v Avstriji predstavi na najvišji ravni.

Dalje je bil med koroškimi rojaki kandidat Skupnosti južnokoroških kmetov Janko Zwitter, sicer podžupan in trener svetovno znanih smučarskih skalalcev iz Zahomca. Na bližnjih volitvah v Kmetijsko zbornico v Celovcu bo skušala slovenska lista prvič izvoliti dva zastopnika.

Delegacijo je vodil predsednik, pliberski odbornik Fric Kumer, ob njem pa tajnik Kluba Borut Sommeregger. In še bi lahko naštevali podžupana iz Globasnice Hudla ter še nad 20 izvoljenih predstavnikov iz Roža, Podjune in Zilje.

Obisk se je začel s sprejemom v petek popoldne na sedežu deželnega sveta v Trstu. Nato je goste na sedežu tržaške pokrajine pozdravil pokrajinski odbornik Slovenske skupnosti dr. Zorko Harej. Razgovori in večerja so bili v Sedejevem domu v Števerjanu, kjer se je zbralo lepo število

nadaljevanje na 8. strani ■

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Nekaj izvlečkov iz korespondence Lojzeta Udeta

»Nova revija« že dalj časa priobčuje predvojno dopisovanje Lojzeta Udeta in Dušana Kermavnerja. Njuno dopisovanje je bilo nadvse polemično, kar ni čudno glede na to, da je bil Dušan Kermavner leninistično čuteč razumnik, medtem ko je bil Lojze Ude demokratsko usmerjen intelektualca.

V pismu z dne 8. novembra 1939 Ude razloži tudi svoj pogled na leninizem, ki je bržkone edinstveno tovrstno razmišljanje v okviru slovenske kulture iz tedanjega časa. Udetova kritika leninizma ni prežeta z mržnjo in apriornimi diskvalifikacijami, kot večina tedanje tovrstne kritike s klerikalnih stališč, temveč je umirjena, strpna, vendar tehtna in argumentirana.

Lojze Ude se priznavajoče izrazi o poteku industrializacije v Sovjetski zvezi, vendar meni, da obstajajo vrednote, predvsem duhovna svoboda, brez katerih človeško življenje in delo nimata nobenega smisla. Te vrednote naj bi bile v Sovjetski zvezi docela zanemarjene. Dalje Ude meni, da sta Anglija in Francija, čeprav kolonialni sili, v pogledu duhovne svobode daleč pred Sovjetsko zvezo, isto velja tudi za gmotni položaj delavstva, ki je neprimerno višji v Angliji in Franciji kot v Sovjetski zvezi. Ude ugotavlja, da leninisti v svojem sovraštvu do demokracije celo bolj vrednotijo Hitlerjevo totalitarno vladavino kot demokracijo. Iz teh dejstev Ude zaključuje, da brani zahodna demokracija vrednote in ideale, katerih važnosti Sovjetska zveza zaenkrat še ne vidi, so pa te vrednote za človeško življenje važne kot kruh.

Dalje Ude očita Kermavnerju, da je njegov leninistični pogled na svet v bistvu proruski in kot tak zanemarljivo interese slovenskega naroda, ki niso enaki interesom ruskega naroda. S tem v zvezi Ude ugotavlja, da tudi po Stalinovem paktu s Hitlerjem nikakor ne more postati simpatizer nacionalnega socializma, kot so to lahko postali prepričani leninisti.

Ude ugotavlja, da leninistična ideologija s svojim vodoravnim povezovanjem zgolj proletariata različnih narodov še daleč ne zaobseže narodov v celoti. Narod so tudi kapitalisti in mnogi drugi, ki ne sodijo neposredno med delavce. V situacijah narodne ogroženosti se narod lahko reši edinole s složnim nastopom vseh njegovih pripadnikov. Zato Ude meni, da so leninisti s svojim razrednim, razbijaškim ekskluzivizmom za slovenski narod kljub vsemu škodljivi in predstavljajo oviro za oblikovanje svobodne, demokratične Slovenije.

O leninizmu nasploh meni Ude, da se bo začel rušiti, ali pa bo v svoji toposti za psihološka dejstva v borbi z meščanskimi demokracijami izzval fašizem tudi v tistih deželah, kjer ga ni. Ude izraža svoje začudenje, kako je mogoče, da je Marxa pravilno razumel edinole Lenin, Lenina pa zgolj Stalin. Zdi se mu, da mora biti nauk, ki ga razume en sam človek, vražje problematičen nauk, še zlasti, če je treba tiste, ki ga ne razumejo enostavno postreliti. Stalinovo delovanje Ude označi za nasilno postopanje v najslabšem pomenu te besede.

Dalje Ude ugotavlja, da je nesprejemljivo človeško družbo deliti na dva razreda, ki da ju medsebojno vežejo le strelji, zraven pa še govoriti o človečnosti. Tudi kapitalist je človek, tako kot proletarec. Če sta oba to, kar sta, po neki družbeni zakonitosti, potem tudi kapitalista ni mogoče kriviti za to, kar je. Nerazumljivo se Udetu zdi leninistično sovraštvo do drugače mislečih, sovraštvo prav do fizičnega iztrebljenja.

Leninisti naj bi bili v razrednem pogledu enaki kot šovinisti v narodnem pogledu. Gre za isti omejeni duh, za isto preziranje človeka in nezmožnost najti človeški odnos do ljudi, ki so drugačnega mišljenja. S sovražnim odnosom do drugih leninisti tudi sebi delajo medvedjo uslugo. Ko namreč leninisti grozijo kapitalistom z

dalje na 8. strani ■

Dnevi beloruske kulture v Sloveniji

Pred kratkim so v Sloveniji potekali dnevi Belorusije. Nastopi so se vrstili od Ljubljane do Portoroža, od Maribora, Novega mesta do Bleda, tako da smo se Slovenci lahko dobro spoznali z umetniškimi snovanjem in ustvarjanjem ene najbolj razvitih republik v Sovjetski zvezi.

Gostje so se najbolj celovito predstavili na področju glasbe, opere in baletne umetnosti, ki so v tej republiki na izjemno kvalitetnem nivoju. Med množico nastopajočih naj omenimo le Minski komorni orkester, številne soliste Velikega državnega gledališča opere in baleta, vokalno instrumentalni ansambel Verasi ter cimbalisti Angelino Tkačev in Jelena Filipenko.

Čeprav v tej republiki z uspehom deluje kar osemnajst poklicnih odrskih ansamblov, so tokrat k nam poslali Državno lutkovno gledališče. Obširno pa so predstavili svojo filmsko umetnost, ki je v Belorusiji bogato razvita, saj letno posnamejo reci in piši deset celovečercjev. V Cankarjevem domu se je zvrstilo kar pet filmov — vsi so bili posneti po letu 1980. Med njimi naj omenimo le film o grozotah vojne »Pojd

in glej« režiserja Klimova z odličnim Aljošo Kravčenkem v glavni vlogi. Seveda pa niso prezrli najmlajših, kajti prav njim je bila namenjena pravljica Jesensko darilo vil.

Posebno zanimivi so bili tudi pregledi polpretekle in sodobne beloruske likovne umetnosti, saj so bila razstavljena dela, ki so nazorno pokazala kulturni razvoj Belorusije po revoluciji.

Nikakor ne gre prezreti beloruske televizije, ki obstaja že tri desetletja in ima danes osrednjo republiško hišo in pokrajinske studije ter založništvo tako v beloruskem kot ruskem jeziku, saj tamkajšnje založbe letno izdajo prek tri tisoč naslovov v skupni nakladi 50 milijonov izvodov.

V tednu dni smo se tako Slovenci lahko seznanili z eno največjih predstavitev umetniškega ustvarjanja tujega naroda pri nas. Sicer pa to ni bil edini namen gostovanja. Naši gostje so v prvi vrsti želeli utrditi vezi med beloruskimi in slovenskimi kulturnimi ustanovami in seveda tudi s posamezniki, so se spletile že med slovenskimi dnevi v Belorusiji. In to jim je vsekakor uspelo.

Z. P.

Cankar za uvod v novo sezono SSG v Trstu

Potem ko je v sredo, 15. t.m., tržaško gledališče priredilo okroglo mizo »Cankar danes«, smo 17. t.m. gledali na odru Kulturnega doma Jovanovičeve postavitev komedije »Za narodov blagor«, ki jo je Cankar napisal in objavil že leta 1900, vendar je doživela krstno uprizoritev v ljubljanski Drami šele šest let kasneje. Če je povsem razumljivo, da danes na Cankarjevo umetnost v celoti, na dramatiko pa še posebej, gledamo dokaj drugače, če njegova simbolika drugače vpliva, če njegove tekste tudi kritičneje ocenjujemo, ostaja njegova izzivalnost v določnih trenutkih povsem živa, vendar ne v taki meri, da bi lahko ponovili oceno tržaškega lista »Slovenka« iz leta 1901. Tedanji kritik je namreč zapisal, da »tako grizeče, duhovite satire slovenska literatura — vsaj v dramatični obliki — še ni imela in da toliko krute resnice, izražene tako neprikrito, brezobzirno, doslej pri nas nismo čuli«.

Jovanovičeva postavitev komedije »Za narodov blagor« brezobzirne kritike ne postavlja v prvo vrsto, ni mu osnovno vodilo geslo »ljubša cinična resnica, kakor blagoslovljena laž«. Toliko bolj postavlja teže predstave na simboliko, ki pa je večkrat nespoznavana in nedojemljiva za našo publiko, saj živimo v večstrankarskem sistemu, kjer sta polemika in kritika sol vsakodnevnega življenja. Režiser nam predstavi svojo vizijo sveta, pa naj bo v širokem, ali ozkem krajevnem pomenu, brez strogega ideološkega opredeljevanja. Prav zaradi tega nista protagonistista poslanca Grozd in Gruden, pač pa Aleksij Gornik, predstavnik kapitala. V svetu brez jasnih idej, sredi hude gospodarske krize, ko revolucija, ki jo predstavlja idealist, časnikar Ščuka, ni izpolnila pričakovanj in je torej njena udarna moč povsem izplahnela, ostaja le še kapital. Prav zaradi te vizije je Jovanovič spremenil konec Cankarjeve komedije, potem ko se je teksta v prvem delu dobesedno držal. Pripoved je dosledna, morda nekoliko preveč simbolizirana in torej manj hitro dojemljiva, izjemo predstavlja le Gornik, ki je izvzet iz zgodovinskega časa, saj se kot predstavnik kapitala giblje nekje v času predindustrijske dobe.

Jovanovič je pripoved podkrepil z razgibano in domiselno sceno, ki je še posebej učinkovala v prvem delu, medtem ko je nato ritem znatno popustil. Nastala je predstava, ki bo vsekakor vzbudila dokaj kritik in polemiko, kot se to pač dogaja ob vsakršni demitizaciji, pa naj gre za avtorja, ali le v obrisih nakazanega državnega poglavarja.

Igralski ansambel je v celoti dal vse iz sebe in se podredil režiserjevi zamisli o ekipni predstavi, v kateri ni izstopajočih protagonistov. Takšnemu konceptu se ni povsem podredil le Boris Cavazza, ki ga je kdaj pa kdaj zavedlo v pretirano poudarjanje gest, mimike in besede.

Saša Rudolf

—o—

Amaterski oder »Jaka Štoka« s Proseka in Kontovela je v teh dneh spet predstavil občinstvu novo zanimivo delo domačega avtorja. Gre za Pregarčevo veseloigro »Šagra«, ki je pri domačem občinstvu doživela lep uspeh.

Sodobno kmetijstvo

Uspešnost kmetij usmerjenih v prirejo mleka

Količina mleka s slovenskih kmetij (mišljeno je ozemlje Slovenije, ur.) se nenehno povečuje, iz česar lahko sklepamo, da je prireja mleka vendarle gospodarsko privlačna, ker je mleko sproti plačano in se nihanje vrednosti denarja ne občuti tako močno kakor v drugih proizvodnih vejah.

Prav v tem letu, ko koruza zaenkrat ni špekulativno blago in ostaja v realnih cenovnih razmerjih, so močna krmila v prireji mleka postala rentabilna, kajti splošno pravilo je, da se močna krmila splačajo takrat, če je kilogram krmila vsaj deset odstotkov cenejši kot liter mleka. Zadnje zvišanje cen mleka opravičuje večjo porabo močne krme v prireji mleka, s tem pa tudi boljšo gospodarnost ob večji mlečnosti krav.

Marsikatera kmetija bo pretehtala svojo usmeritev in povečala število krav.

Koliko krav kmetija lahko redi, bomo ugotovili, če upoštevamo kategorijo zemljišč, na katerih pridelujemo krmo za krave, in če vemo, koliko hranilnih snovi potrebuje krava na leto. Ker želimo imeti krave z vsaj 4.000 litri mleka na leto, mora biti za vsako kravo na voljo okrog 2.500 kg škrobnih enot. Vsaj 80 odstotkov teh redilnih enot naj bo v obliki osnovne, doma pridelane krme, torej 2.000 kg škrobnih enot na kravo. Če nimamo njive, na katerih lahko pridelamo okrog 6.000 kg škrobnih enot na hektar, bomo lahko redili približno 3 krave na hektar. Če je kmetija večinoma travnata in na njej pridelamo ob paši in konzerviranju okrog 4 tisoč škrobnih enot, lahko redimo le 2 kravi na ha. Tako bi lahko na ravninskih

kmetijah računali z 2 do 2 in pol krave na ha, na hribovskih, večinoma travnatih kmetijah pa z 1 in pol do 2 kravama na hektar.

Ker na večini specializiranih mlečnih kmetij sami skrbijo za ženski naraščaj za obnovo črede, se te številke znižajo za 15 do 20 odstotkov.

Ker bi pa bilo dobro vsa rojena in zdrava ženska teleta privezovati za nadomestilo izločenih krav in vse telice pripustiti ter izločiti, če ne dosežejo vsaj 13 do 16 litrov mleka, moramo število živali znižati, tako da bosta v ravnini približno po 2 kravi, v hribih pa 1 in pol krave na hektar kmetijske površine, če pridelujemo krmo za to kategorijo goveda. To pa je mogoče le ob primerni intenzivnosti, pravilni izbiri krmnih rastlin ter sodobni tehnologiji spravila in ustrezni tehniki krmljenja. Izkusnje na tujem in doma kažejo, da je mogoče zgolj z osnovno domačo krmo pridelati 3 do 4.000 litrov mleka na kravo.

Zal pa je povprečna mlečnost krav na slovenskih kmetijah le okrog 2.000 litrov, ker v krmi, s katero si napolnijo prebavila, ni dovolj hranilnih snovi, iz katerih bi privedile mleko.

Za letoletno krmljenje je najboljša in najcenejša čredinska paša, po možnosti blizu kmetije, sicer pa je dobra mlada trava vsak dan pripeljana v hlev. Za zimsko krmljenje pripravimo koruzno silažo iz o-vele trave — jeseni tudi mešanico obeh, mrvo in krmno peso, koruzna silaža je najcenejša, primanjkuje pa ji prebavljivih beljakovin. Zato ji dodajamo konjski bob, krmni grah ali kupljene beljakovinske superkoncentrate. Travnna silaža je sicer ne-

koliko dražje krmilo, ima pa več beljakovin in stvarna cena je enaka ceni koruzne silaže. Mrva je v zimskem obroku krav nujna, vendar draga. Njena krmilna vrednost je različna, odvisno od časa košnje in načina sušenja. Na tleh posušena ima nizko škrobno vrednost. Več hranilnih snovi je v dosušenju s prevetrovanjem ali na žičnatih kozolčkih. Krmna pesa se v reji krav vse bolj uveljavlja, ker odločilno zvišuje mlečnost. Na vsako kravo načrtujemo vsaj tri are celoletne pese, s čimer bomo pridelali močna krmila. Z vso omenjeno krmo pa na leto vendarle ne moremo namolsti več kot 3 do 4 tisoč litrov mleka na kravo.

Dedna zmogljivost za mleko je pri slovenskih kravah vsekakor nižja. Treba je vedeti tudi to, da po telitvi, ko krava lahko da največ mleka, v obroku iz omenjene krme ne more dobiti dovolj hranilnih snovi. Potrebna bodo močna krmila.

Pri današnjih cenah je gospodarno, če damo na kravo 300 do 500 kg močnih krmil kupljenih ali zmešanih doma. Polagati jih začnemo dva do tri tedne pred porodom in jih dajemo še 60 do 90 dni, dodajamo pa rudninske soli.

Čeprav je krma najpomembnejša za uspešno prirejo mleka, je treba izpolniti še druge zahteve. Skrbeti moramo za redno pripuščanje in odkrivati začetek gonjenja. Osemenitev naj bo opravljena po drugem do četrtega gonjenja. Tako bomo dobili te- le vsako leto in si zagotovili mlečnost.

Ob vse večjih zahtevah po kakovostnem mleku moramo bolj skrbeti za higieno pri molži, kar velja zlasti za strojno molžo.

Vse premalo skrbimo za nego parkljev, ki zaradi bolečin znižujejo mlečnost in onesposobijo kravo. Krmila izbirajmo po ceni škrobnih enot ob upoštevanju domače krme in dobro oskrbovana žival bo tudi v starem hlevu dala veliko mleka. **Z. T.**

Marko De Luisa Andrej Gosar - slovenski ekonomist evropskega formata

Naj za večjo razumljivost povemo, da je Slovenska ljudska stranka (SLS) zrasla iz Katoliške narodne stranke, to je katoliškega političnega društva, ki ga je leta 1890 ustanovil dr. Anton Mahnič z namenom, da bi okreplil in ohranil vlogo katolicizma v slovenskem javnem in političnem življenju, potem ko je 1. 1884 z objavo Dvanajstih večerov, v katerih je razkril svoje estetske nazore, začel z ideološko mobilizacijo slovenskega katolicizma. Po organiziranju klerikalne struje pa se je kmalu začelo notranje razslojevanje med politično aktivnimi kristjani na Slovenskem. Že na vseslovenskem katoliškem shodu leta 1892, ko je Mahnič utrdil kulturno, idejno in organizacijsko mobilizacijo slovenskega klerikalizma, so bile izražene zahteve po reševanju socialnega vprašanja, a ostale so v ozadju borbenega programa klerikalne stranke. Ob volitvah 1896 pa se je pokazala politična razpoka med obema struja-

ma. Krščanski socialisti, ki so zrasli ob delovanju J. E. Kreka, so tedaj ustanovili svoje glasilo »Slovenski list«. (8) Utemeljitelj ter prvi idejni vodja in organizator krščanskega socialističnega gibanja J. E. Krek, je postavljal nasproti marksistični viziji socializma vizijo krščanskega socializma, ki izključuje razredni boj, v določenih pogledih v skladu z encikliko papeža Leona XIII. iz l. 1891, Rerum Novarum, o katoliškem socialnem nauku, ki je pomenila utemeljitev krščanskega socialnega gibanja. (V listini je papež opisal bedni položaj delavcev in ugotavljal, da tako stanje ne more dolgo trajati. Zato je predložil pravičnejšo razdelitev zasebne lastnine, večjo zavzetost države za reševanje socialnega vprašanja, ustanovitev združenja tovarnarjev in delavcev.) (9)

V naslednjih letih se je tako naglo širila socialna akcija krščanskih socialistov. Krekova smrt (1917) pa je sprostila roke

klerikalnemu vodstvu SLS prav v odločilnem času razpada monarhije in vključevanja v novo državo. Po 1. svetovni vojni se je gibanje krščanskih socialistov okrepilo v teoretičnem in političnem smislu z Gosarjem, Tomincem in Terseglavom, ki s svojimi radikalnejšimi stališči še posebno vplivajo na mladi rod, posebno na Kočbekov krog. Krščanski socialisti so razvili uspešno politično in kulturno življenje: organizirali so najmočnejši delavski sindikat, Jugoslovansko strokovno zvezo (JSZ), več organizacij in študentskih klubov, vrsto glasil in tudi svojo lastno založbo (Delavska založba). (10)

Andrej Gosar je bil tudi zastopnik Jugoslavije v socialnem odboru Društva narodov v Ženevi. Opravljal je še veliko drugih važnih upravnih in političnih funkcij, pozneje je bil imenovan za rednega profesorja ekonomije na pravni fakulteti ljubljanske univerze. Sodeloval je pri raznih časopisih: »Slovincu«, »Novem času«, »Pravici«, »Jugoslovanskem obrtniku«, »Narodnem gospodarju«, »Času« in »Socialni misli«, kateri je bil sourednik od začetka. Pisal je članke o kulturnih, socialnih in ekonomskih vprašanjih ter izdal več knjig o novem družbenem redu s programom in ideologijo krščanskega socializma. Najglobljo sled so pustili naslednji članki in študije: »Demokratska gospo-

OBISK KOROŠKIH OBČINSKIH SVETOVALCEV

■ nadaljevanje s 6. strani

izvoljenih zastopnikov Slovenske skupnosti. Po uvodnem pozdravu deželnega predsednika Ssk Marjana Terpina je imel poročilo o sedanjem političnem trenutku Slovencev v Italiji deželni tajnik Ivo Jevnikar. V razpravo so posegli predsednik Briške gorske skupnosti Hadrijan Corsi, tržaški občinski odbornik Aleš Lokar, goriški pokrajinski odbornik Mirko Špacapan, goriški občinski odbornik Andrej Bratuž, predsednica Sveta slovenskih organizacij Marija Ferletič in drugi. Svoj pozdrav so prinesli tudi goriški župan Scarano, podpredsednik pokrajine Fabbro in posl. Rebulli, ki so poudarili pomen prijateljskih stikov prek meja.

V soboto dopoldne so koroški gostje obiskali devinsko-nabrežinsko občino. Po ogledu starega devinskega gradu, kjer jim je nudil kulturne in zgodovinske podatke domači prosvetni delavec Marko Tavčar, so imeli na županstvu razgovor z izvoljenimi predstavniki Ssk, županom Bojanom Brezigarjem, odbornico Marinko Terčon in načelnikom svetovalske skupine Martinom Brecljem. V imenu krajevne sekcije Ssk jim je izrekel dobrodoščilo Ivan Breclj, pogovora pa so se udeležili še člani vodstva Ssk Terpin, Jevnikar, Tul, Škerk, Dolhar, Harej in drugi.

Predvsem ta del obiska je bil za koroške javne upravitelje posebej zanimiv zaradi primerjanja izkušenj in razmer. Na dan je prišel predlog globaškega podžupana, da bi se občini Globasnica in Devin-Nabrežina pobratili.

Člani Kluba občinskih odbornikov so obiskali še domačijo Doljakovih z umetniško in obrtniško delavnico. Po obedu v Mavhinjah je bilo slovo na kmetiji Komjančevih na Jazbinah.

Kulturne novice

Prejšnji teden so tudi v Italiji začeli predvajati film, ki so ga posneli po znamenem romanu »Ime rože«, ki ga je napisal Umberto Eco. Kot se pogosto zgodi ob filmski predelavi romana, je film tudi tokrat precej daleč od sveta, ki ga predstavlja knjiga. Vsekakor je režiser Jean-Jacques Annaud uresničil film, ki bo gotovo pritegnil publiko, saj so številni bralci romana radovedni, kako zgleda zgodba na filmskem platnu. Roman, ki je preveden tudi v slovenščino, je pri bralcih vsega sveta doživel velik uspeh, saj predstavlja zanimivo in napeto srednjeveško zgodbo o iskanju vzrokov smrti nekaterih redovnikov v očarljivem in vabljevem svetu srednjeveške kulture in zgodovine. Pri tem pa je Ecu tudi uspelo uresničiti prepričljivo in napeto zgradbo dela, ki bralca kar povleče v skrivnostni svet srednjeveškega samostana.

—o—

V soboto, 18. t.m., je Jadranski zavod združenega sveta v Devinu priredil zaključni večer ob človekoljubni pobudi »Pohod upanja«. Dijaki in njihovi profesorji so s to pobudo, ki so jo letos priredili drugič, hoteli zbrati nekaj denarnih sredstev za pomoč lačnim po svetu. Že v petek zvečer so v Gorici imeli kulturni program s plesi raznih narodov, ki so ga potem delno ponovili tudi naslednji popoldne v Tržiču. Zaključek in višek pobude pa je bil večerni kulturni spored na igrišču osnovne šole v Devinu, na katerem so nastopili tržaška godba na pihala »Refolo«, otroci italijanske osnovne šole iz Devina, Dekliški zbor Devin in Fantje izpod Grmade ter sami dijaki Jadranskega zavoda združenega sveta, ki so nastopili s spletom ljudskih plesov raznih narodov. Ta človekoljubna pobuda je privabila precejšnje število ljudi, o pomenu pobude je spregovoril domači župan Bojan Brezigar.

RUSKI JUD ODPOTOVAL V ZDA

Sovjeti so nepričakovano dovolili ruskemu Judu Davidu Goldfarbu in ženi, da sta zapustila državo, za kar sta si dolgo prizadevala. S seboj ju je na zasebnem letalu odvedel ameriški bogataš Hammer, ki ima že dolgo odlične stike s Kremljem.

Goldfarb je težki invalid. Eno nogo je izgubil v bitki pred Stalingradom, del druge pa zaradi gangrene ob sladkorni bolezni. Mož je tudi delno slep.

Pred leti je družina že dobila vizum za izselitev, ki pa ga je izgubila, ko je tajna policija KGB predlagala Goldfarbu, da bi sodeloval pri ukani, s katero bi kompromitirali ameriškega dopisnika Daniloffa. Goldfarb je sodelovanje s policijskim nastavljanjem pasti odklonil. Zato pa so ga imeli Amerikanci na seznamu možnih oporečnikov, ki naj bi jih ob rešitvi afere Daniloff izpustili Sovjeti. Kot je znano, je bil takrat osvobojen Orlov.

Goldfarbov sin, ki je univerzitetni profesor v New Yorku, je ob nedavnem vrhu v Rejkjaviku demonstriral s skupino Judov za rojake, ki jim Sovjeti ne dovolijo izselitve. Ob povratku je nanoslo, da je v letalu sedel ob sovjetskem veleposlaniku v Washingtonu. Obrazložil mu je težave staršev. Zdaj je prišlo do nenadne rešitve primera.

—o—

NEKAJ IZVLEČKOV IZ KORESPONDENCE LOJZETA UDETA

■ nadaljevanje s 6. strani

iztrebljenjem, se ni mogoče čuditi, če se ti branijo Gre za samoohranitveno reakcijo, ki je temeljno psihološko dejstvo človeka.

V zvezi z gospodarsko ureditvijo Ude meni, da je privatna lastnina za povprečnega človeka najboljša garancija svobode. Povsem zgrešeno se mu zdi, da v Sovjetski zvezi lahko normalno, svobodno živi samo tisti, ki brez pridržkov priključijo vsakokratnim partijskim odločitvam.

darska Jugoslavija« (Čas 1919), »Programatične misli« (Narodni gospodar 1920-1921), »Socializem« (Čas 1920), »Sv. Frančišek in socialno vprašanje« (Nova revija 1922), »Zadružništvo in socializacija« (Narodni gospodar 1923). V samostojno izdanih delih so med drugimi izšle knjige: Narodno-gospodarski eseji (Lj. 1920), Odlomki socialnega vprašanja (Lj. 1921), Za krščanski socializem (Lj. 1923), Socialna ekonomija (Lj. 1924), Razprave o družbi in družabnem življenju (Lj. 1932), Za nov družbeni red (Celje 1933-35), Banovina Slovenija (Lj. 1940). (11)

Gosar si je nadel nalogo sistematično izgraditi program in ideologijo krščanskega socializma ter ga postopno uveljaviti v vseh panogah družbenega življenja. Vzgaljal je akademsko mladino s predavanji v socialnem duhu ter za razumevanje slovenskih socialnih problemov. »Svoje iskreno in globoko krščanstvo,« je povedal ljubljanski škof msgr. dr. Jože Pogačnik na pogrebu, »je Gosar dokazal v najhujših preizkušnjah, tako tudi v koncentracijskem taborišču Dachau, kjer je razodeval resnično vdanost in iskreno zaupanje v Boga, celo bolj kot marsikak duhovnik ...« (12) V znak priznanja mu je papež za njegovo 80-letnico podelil visoko cerkveno odlikovanje »Pro Ecclesia et Pontifice«. Svoja zadnja

leta je Gosar živel popolnoma umaknjeno, daleč od javnega življenja.

* * *

Umrl je 22. aprila 1970 v Ljubljani kot univerzitetni profesor v pokoju, v 84. letu starosti. Pokopali so ga 24. aprila na Žalah. Pogrebne obrede je opravil ljubljanski nadškof dr. Jože Pogačnik, ki se je ob odprtem grobu tudi poslovil od rajnega ter v kratkih besedah orisal Gosarjevo življenjsko pot in delo. Pogreba se je udeležila velika množica ljudi, med njimi dr. France Koblar, mnogo univerzitetnih profesorjev, druge ugledne osebnosti ter nekaj prijateljev iz Trsta. (13)

GOSARJEVA DELA ZA KRŠČANSKI SOCIALIZEM (pomisleki in odgovori) — 1923

V tem krajšem delu je Gosar strnil v celoto, kar je v bistvu že do takrat pisal in objavljaval v raznih slovenskih glasilih in listih. Gre za obravnavo socialnih problemov ter za analizo moderne kapitalistične družbe z vidika teorije krščanskega socializma. Zanimiv je uvod, v katerem piše: »Moderno socialno vprašanje je tu! Če ga ne bomo poskusili rešiti mi, na podlagi svojega, vse človeške rane ozdravljajočega krščanstva, ga bodo kljub reakciji, ki jo danes vsepovsod opažamo, reševali — in

ga že rešujejo — drugi, brez krščanstva in proti njemu. Zatekati se v tej stiski edino le k starim krščanskim modroslovcem in moralistom, ter odgovarjati na najbolj težke in kritične družabne probleme naših časov zgolj z njihovimi pripomočki, je kljub vsemu spoštovanju, ki ga gojimo do njih, premalo in brezupno ... Z novim časom in z novim življenjem so nastala tudi nova vprašanja, ki zahtevajo novih odgovorov. Od tega, kdo bo na ta vprašanja prej in boljše odgovoril, je odvisno, čigava načela in čigava nauk bo vladal svet ... Misli, da socializma ne potrebujemo, da je za brezverce, bo pomenilo izumrjenje krščanstva.« (14)

- (8) Klerikalna stranka in Krek, Zgodovina Slovencev, Lj. 1971, str. 561-568
- (9) Cerkev in njena zgodovina, deveti zvezek, 26. poglavje
- (10) Peter Kovačič-Peršin, Usoda slovenstva v obdobju krščanske civilizacije, Strah in ljubezen (priloga Tretjega dne), Lj. 1985, str. 126-127
- (11) Gosar Andrej, Slovenski biografski leksikon, A-L, Lj. 1925-32, str. 234
- (12) Pogreb dr. Gosarja (pismo iz Ljubljane), Novi list, 8. maja, str. 2
- (13) prav tam
- (14) A. Gosar, Za krščanski socializem (pomisleki in odgovori), ZSM, Lj. 1923, uvod

(Dalje)